www.kurdistannet.org
24-2-2007 12:41 بەكاتی ناوەندی ئەوروپا

گەمە سیاسیەكانی ئەمەریكا لە ئێراق و ناوچەكەدا ... حوسێن ئیسماعیل خان دەلۆ

ئەگەر تەماشای مێژووی ئەمەریكا بكەین لە رووی سیاسەتی دەرەكیەوە هەر لەچارەكی یەكەمی سەدەی نۆزدەوە پشت بە پرنسیپی (مۆنرۆ) *دەبەستێت تاكو نیسانی ساڵی 1917 ز بە بەشداری كردنی ئەو وولاتە لە جەنگی یەكەمی جیهانیدا، كە ئەو پرنسیپە بریتیە لە سیاسەتی گۆشەگیری و دەست تێوەرنەدان لە كاروباری وولاتان (بەتایبەت لەو سەردەمەدا دەست تێوەرنەدان لە كارو باری ناوخۆی وولاتانی كیشوەری ئەوروپا)، هەر لەو سەروەختەوە تاكو ئەمرۆ دەبینین چەندین هەڵكشان و داكشان و ئەمدیو ئەو دیو لەو سیاسەتەدا بەزەقی بەدیار دەكەوێت هۆكار و پاڵنەرەكانی ئەو هەڵكشان و داكشانە لە سیاسەتی دەرەوەی ئەمەریكا دەگەرێتەوە بۆ گوشار و فاكتەرە ناوخۆی و دەرەكیەكان كە بەڕاشكاوی ئاراستە و پنت لە سەر رێرەوی سیاسەتی دەرەوەی ئەو وولاتە دادەنین، لێرەدا نامەوی بگەرێمەوە سەر ئەو سەردەم و قۆناغە مێژوویانەی كە لەو ساتە وەختەوە ئەمەریكا لە رووی سیاسەتی دەرەوە پەیرەوی كردوە بەلام ئەشی خوێندنەوەی ئەو مێژوویە ئەومان بۆ دیار و ئاشكرا بكات كە هەر كاتێك سەرۆكەكانی ویلایەتە یەكگرتوەكانی ئەمەریكا لە پارتی كۆماری بوونە ئەو وولاتە لە سیاسەتی دەرەكیدا ئەكتیف و چالاك بووە سەرباری ئەوەی كە لە هەردوو جەنگە جیهانیەكەدا (جەنگی یەكەمی جیهانی 1914-1918 و جەنگی دووەمی جیهانی 1939-1945) سەرۆكی ئەو وولاتە لە پارتی دیمۆكراتی بووە و ئەمەریكا وەك دیفاكتۆیەك بە ناچاریەوە بەشداری جەنگەكانی كردووە.

داگیركردنی ڤێتنام لەلایەن ئەمەریكاوە بەهۆی سەرنەكەوتنی لەو داگیركاریەدا لە ساڵی 1973 یاسای دەسەلاتی شەڕ لە كۆنگریسی ئەمریكی دەرچوو كە بەشێكی سیاسەتی دەرەكی بۆ كۆنگریس پاوەن و قۆرخ كرد و دەسەلاتی سەرۆكی ئەمەریكا لەو بوارەدا بەرتەسك و سنوردار كرد، دوای برانەوەی جەنگی سارد و هەڵوەشانەوەی دوو جەمسەری و دروست بوونی تاك جەمسەری ئەمەریكا وەكو زلهێزترین وولاتی دونیا لە گۆرەپانی سیاسی و سەربازی نێودەوڵەتیدا بەشی شێری بەركەوت لەمەڕ بریارە چارەنوسسازە نێو دەوڵەتیەكان و باڵا دەستی خۆی لە تەواوی پێشهات و پەرەسەندنە سیاسیەكاندا نمایش كرد، لەهەمبەر جیوسیاسیەوە كاتێك بلۆكی سۆشیالیستی لە ئاویلكەو گیانەڵادا بوو ئەمەریكا زیاتر پەرەی بە سیاسەتی دەرەكی خۆیدا و لە رۆژهەڵاتدا كەوتە وێزەی ئەو دەسەلات و وولاتانەی كە حوكمی ئیستبدادی و دیكتاتوری پەیرەو دەكەن هەرچەندە ئەمە لە سوسەی بەرژەوەندیە ستراتیژیەكانی خۆی بووە بەلام لەگەڵ ئەوەشدا گەلانی چەوساوە تێیدا ئاسودە و سودمەند بوونە، لە رووی لۆجیكیەوە سەدی رابردوو بەسەدەی جەنگی سارد ناوزەد كرا و تەنانەت بیریاران و چاودێرانی سیاسی ئەم سەدەیەیان " سەدەی بیست و یەك " بە سەدەی چەسپاندنی دیمۆكراتیەت ناوزەد كرد هەرچەندە لە ناوبردنی دیكتاتۆر و تەفر وتونا كردنی دارو دەستەكەی و هەڵوەشاندنەوەی رژێمەكەی ئەو مانا و مەدلولە بەرجەستە ناكات كە ئیتر دیمۆكراتیەت وەكو ئەلتەرناتیفێك خۆرسكانە و بە شێویەكی سروشتی جێگای دەسەلاتی تاكرەوی وحوكمی قەرەقوشیانە بگرێتەوە بەڵكو دەبێت پایە و رەیكزەكانی دیمۆكراتیەت لە ناو هەناوی كۆمەڵگا و دامەزراوەكانی دەسەلاتدا جێگیر بكرێت مافی هاونیشتمانی بوون بۆ سەرجەم تاكەكانی كۆمەڵگا برخسێت و لە رووی كەلچەری و سۆسیۆلۆژیەوە كار لە دەروونی كۆمەڵگا بكرێت و خەڵكی بە تەواوی هاوبەشی و بەشداری كایە و بریارە سیاسی و ئابوری و فەرهەنگیەكانی وولات بكەن كە ئەمەش كات و سەقفێكی زەمەنی دەوێت بۆ لە قۆزاخە دەرچوون و كامڵ بوون.

وا بۆ دوو دەهە دەچێت ئەمەریكا بە شێویەكی فەرمی و راستەوخۆ گەمە سیاسیەكانی خۆی بە شێوەی كردەنی و پراكتیكی لە گۆرەپانی ئێراق و ناوچەكەدا ئەنجام دەدات تەنانەت پاس بە ئەنجومەنی ئاسایش و نەتەوە یەكگرتووەكانیش نادات و كۆمەڵێك دەسكەوتی قەبە و مەزنی بۆ گەلانی ئێراق و بگرە بۆ ناوچەكەش تۆمار كردووە كە بەدیهێنانی تەنها لە توانا و وزەی وولاتێكی وەكو ئەمەریكادا

ئەو نووسینانەی لە كوردستان نێت دا بڵاودەكرێنەوە، بیروبۆچوونی خاوەنەكەیەتی كوردستان نێت لێی بەرپرسیار نییە.

بووە ئەگینا بۆ خەڵکی ئێراق وەك خەو وخەیاڵ وایە، هەرچەندە گەلانی ئێراق دریغیان نەکرد لە بەربەرەکانی و دژایەتی کردنی ئەو رژێمە چەپەڵ و نەگریسەدا هەر لەو پێناوەشدا کۆمەڵێك قوربانی بێشومایان پێشکەش کرد.

بەگوێرەی تێروانینی چاودێرانی سیاسی و بانگەشەی راگەیاندنەکان و تێفکرینی خودی سەرۆکی ئەمەریکا ساڵی 2007 بە ساڵی گۆڕانکاری لەهەمبەر سیاسەتی ئەمەریکا لەئێراقدا چاوەڕوان دەکرێت کەوەکو دیفاکتۆیەك ئەو گۆڕانکایانە خۆی فەرز کردووە کە چەندین فاکتەر و هۆکار بوونە دەنەدان و رەنگ رشتنی ئەو ئاڵو وگۆڕ و گۆڕانکاریە چاوەڕوانکراوە، ئێستا لە دەسپێکی ئەو میتۆدە نوێیەدایین، گۆڕانکاری بە مەرام و نیەتی باشترکردنی رەوشی سیاسی و سەربازی و ئاسایش و ئابوری و رۆشنبیری و. . . هتد، ئەوە ئەرك و وەزیفەی هەموو لایەن و ئیرادەیەکی خێرە پێویستە هەموو پێنگافی بۆ بهاوێژین بەتایبەت ئەمەریکا کە بەرپرسی یەکەمە لە ناوچەکەدا.

تێکدانی ئەو سیستەم و نەخشە سیاسیەی کە لە ئێستادا دەقی گرتووە لە کایەکانی دەسەڵات و فەرمانرەوای ئێراقدا کەوەك لە دەستوری هەمیشەی ئێراقی فیدراڵدا هاتووە لەمەڕ ماف و ئازادیەکانی نەتەوەکان زیاتر گۆمەکە دەشەڵقێنی و فوو لە ئاگری شەڕی ناوخۆی ئێراق دەکات باشتر وایە ئەمەریکا زۆر بە وریایی و ووردیەوە مامەڵە و هەڵس و کەوت لەگەڵ ئەو گۆڕانکایەدا بکات کە مەبەستێتی لە ئێراق و ناوچەکەدا ئەنجامی بدات هەرچەندە ئەوەی کورد بەدەستی هێناوە لەم دۆخ و رەوشە سیاسیەدا هەرگیز پارسەنگ و بارتەقای کۆشش و قوربانیدانەکانی نییە، هاوکات سەرکردایەتی سیاسی کورد دەبێت هەل و دەرفەتە زێرین و لەبارەکان بەهەدەر نەدەن چونکە وەکو لە پێشدا ووتمان سیاسەتی دەرەوەی ئەمەریکا نەگۆڕنیە و دەشی هەڵکشان و داکشانەکان بەردەوام بن وەك بینیومان.

ئەو نووسینانەی لە کوردستان نێت دا بڵاودەکرێنەوە، بیروبۆچوونی خاوەنەکەیەتی کوردستان نێت لێی بەرپرسیار نییە.